

VZNIK KOMUNISTICKEJ STRANY ČESKOSLOVENSKA

Ladislav Hubenák

V tomto roku pripomínala si Komunistická strana Československa, vedúca sila našej spoločnosti, 50.výročie svojho vzniku. Polstoročné jubileum založenia Komunistickej strany Československa stalo sa pre náš ľud podnetom k všestrannému hodnoteniu historickej cesty, ktorou strana a naša spoločnosť prešli za uplynulé obdobie, k zamysleniu sa nad zmyslom a obsahom bojov a práce predchádzajúcich generácií i k vyvozeniu záverov a poučení z víťazstiev, ale aj dočasných porážok a neúspechov na tejto ceste pre dnešok, pre náš súčasný život.

História polstoročného vývoja dokázala, že KSČ od svojho vzniku stala sa spoľahlivým vodcom robotníckej triedy v boji proti kapitalizmu. Viedla tento boj správnym smerom a doviedla robotnícku triedu v historicky krátkom čase k víťazstvu. Za polstoročie svojej činnosti dosiahla strana v zložitých podmienkach boja a práce v prospech robotníckej triedy, pracujúceho ľudu i v prospech našich národov nemalo úspechov. V tomto období prešla naša spoločnosť a osobitne Slovensko, búrlivými spoločenskými premenami.

Komunistická strana Československa, jediná z politických hnutí v našich moderných novodobých dejinách, vyjadrila vo svojom programe záujmy našich národov, jediná dokázala pre tento program získať milióny pracujúcich a za ich aktívnej účasti ho realizovať, v praxi dokázať reálnosť, správnosť a životnosť ideí leninizmu. V priebehu svojho päťdesiatročného vývoja vyrástla KSČ na vedúcu politickú silu nášho ľudu. Existencia komunistickej strany a jej rozhodný postup boli základnou podmienkou pre víťazstvo československých pracujúcich v boji proti kapitalizmu, jej vedúca úloha v spoločnosti bola rozhodujúca pre vybudovanie socializmu v našej krajine.

Novodobé dejiny českého a slovenského národa charakterizujú dva základné prúdy: boj za sociálne oslobodenie pracujúcich a zápas za existenciu našich národov o ich slobodu. Ich triedne a národné, vnútorné a medzinárodné aspekty sa navzájom prelínali a ovplyvňovali.¹ Komunistická strana Československa, jedna z najvýznamnejších politických

¹ Poučenie z krízového vývoja v strane a v spoločnosti po XIII.zjazde KSČ.

hnutí a prúdov v našich moderných novodobých dejinách ako jednotná politická strana robotníckej triedy všetkých národov a národností Československa mohla hneď od svojho vzniku ako jediná integrovať oba tieto základné prúdy v našich dejinách a nastúpiť do boja nielen za triedne záujmy československého proletariátu, ale aj za národné záujmy všetkeho ľudu ČSR. Žiadny iný politický smer tieto predpoklady nemal, pretože vždy reprezentoval len záujmy tej, či onej skupiny českej alebo slovenskej buržoázie.

Vznik Komunistickej strany Československa v máji roku 1921 stal sa významným medzníkom v našich novodobých dejinách. Do politického systému buržoáznodemokratického Československa vstúpil nový činiteľ, politická strana robotníckej triedy, ktorá si do svojho programu vpísala heslo boja proti kapitalistickému zriadeniu, revolučnú premenu existujúceho sociálnoekonomického zriadenia cestou socialistickej revolúcie a nastolenie moci robotníckej triedy - diktatúru proletariátu.

Komunistická strana Československa od svojho vzniku vystupovala po celý čas trvania buržoáznodemokratického Československa ako jediná, dôsledne opozičná sila voči tomuto systému, ako jeho zásadový kritik, spojený s hlboko demokratickými záujmi širokých mas z triednych, marxisticko-leninských pozícií a hľadísk. Stala sa trvalou vyjadrovateľkou úsilia pracujúcich zmeniť túto spoločnosť na zásadách skutočne demokratického, sociálne spravodlivého usporiadania spoločnosti. Politický systém buržoáznodemokratickej republiky predstavoval sa tromi desiatkami politických strán, ktorých navzájom si konkurujúce programy boli však totožné v realizácii vnútornej i vonkajšej politiky, v triednej nenávisti proti revolučnému úsiliu robotníckej triedy a jej spojencov. KSČ stála v opozícii proti tomuto systému.

Proces vzniku strany i vývoj robotníckeho hnutia prebiehal v komplikovaných podmienkach triedneho boja. Komunistická strana Československa zrodila sa v období revolučného rozmachu po prvej svetovej vojne, poznamenanom vplyvom víťazstva ideí Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. Proces diferenciacie a kryštalizácie v sociálnodemokratickej strane v období rokov 1918 - 1921 šiel súčasne s procesom prekonávania reformizmu, buržoázneho nacionalizmu a vytvárením jednoty proletariátu na zásadách proletárského internacionalizmu. Politika oportunistických predstaviteľov bola postupne členstvom odsúdená a proletariát prechádzal na pozície marxistickej ľavice a Komunistickej internacionály.

V období povojnovej revolučnej vlny prešlo teda robotnícke hnutie zložitou cestou formovania svojich radov, cestou ideového i organizačného rozmachu, procesom diferenciacie v sociálnodemokratickej strane, kým dospelo k vyvrcholeniu tohto obdobia v máji 1921 v ideovom a orga-

nizačnom oddelení sa od starej, oportunistickéj sociálnodemokratickej strany a vytvorením si komunistickéj strany.

Tomuto rozhodnutiu revolučného proletariátu predchádzal historický zápas o socialistickú cestu vývoja republiky a revolučný charakter robotníckeho hnutia.

V období rozhodujúcich národných a sociálnych zápasov strácalo české a slovenské robotnícke hnutie vplyvom oportunizmu a revizionizmu II.internacionály revolučný charakter. Keď vypukla prvá svetová vojna, nebolo schopné splniť svoju revolučnú úlohu - pomocť masám nájsť východisko z novovzniknutej situácie.

Vplyv víťazného leninizmu a jeho úspech vo Veľkej októbrovej socialistickej revolúcii, ktorý zasiahol do svetového diania a robotníckeho hnutia, prirodzene nezostal a nemohol zostať bez ozveny ani v Rakúsko-uhorskej monarchii. Oživil naše robotnícke hnutie, ktoré v snahe nasledovať príklad ruskej revolúcie významne zasiahlo do najnovších dejín českého a slovenského národa. Robotnícke hnutie prebúdzaajúce sa práve pod vplyvom Októbrovej revolúcie, otriaslo základmi monarchie. Podstatnou mierou prispelo k jej rozkladu a ku vzniku samostatného československého štátu. Pravda, neschopnosť a bezkonceptnosť sociálnodemokratickej strany zavinila, že národná a demokratická revolúcia stratila revolučný charakter z hľadiska záujmov a potrieb pracujúceho ľudu a jej hegemonom sa stala buržoázia. Vedenie sociálnej demokracie nepochopilo zmysel a obsah Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie, nevedelo z jej výsledkov vyvodiť uzávery pre revolučný boj pracujúceho ľudu za jeho sociálne práva a za národné oslobodenie.

Sociálnodemokratická strana, presiaknutá už z predvojnových čias oportunizmom, prispôsobovala svoju politiku záujmom vládnucej buržoázie. Už pri vzniku nového štátu ukázala, že je nespoľahlivým vodcom robotníckej triedy. Nedokázala pochopiť, že revolúcia môže byť východiskom pre postupné uskutočňovanie socialistických premien a viesť pracujúcich k ich uskutočňovaniu.

Československá republika vznikla v októbri 1918 na troskách rakúsko-uhorskej monarchie ako výslednica, logické a zákonité dovriešenie túžob a snažení predchádzajúcich generácií po národnom oslobodení. Vznikla ako mnohonárodnostný štát.

Slovensko sa roku 1918 dobrovoľne prihlásilo k bratskému spolužitiu s českým národom v jednotnom štáte - Československej republike. Bol to významný medzník v živote slovenského národa, keď konštituovaním sa v moderný národ otvárala sa mu cesta k úplnejšiemu rozvoju i kultúrnemu rastu. Ale predmníchovská republika nepriznala Slovákom také práva, ktoré im ako národu patrili.

Vznik Československej republiky vzbudzoval v pracujúcom ľuďoch veľké nádeje. Široké masy pracujúcich sa dožadovali, aby novovzniknutý štát bol štátom sociálne spravodlivým, v ktorom by vlastníctvo tovární, baní, bánk a veľkostatkov prešlo do rúk ľuďu. "Slovenský proletariát ako jeden muž žiada, aby náš československý štát bol založený na zásadách sociálnodemokratických" - napísali Robotnícke noviny.² Vývin v novom štáte však nespĺnil nádeje pracujúcich. Konštituovanie buržoáznej demokracie bolo nesporne obrovským pokrokom v porovnaní s Rakúsko-Uhorskom. Buržoáznodemokratický štát však nedokázal splniť veľa kľúčových, životne dôležitých problémov pracujúcich mas.

S ohlasom Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie prenikala k nám revolučná ideológia, ktorá korešpondovala s túžbami veľkej väčšiny národa. Široké masy si už v boji proti monarchii osvojovali leninské heslá Októbrovej revolúcie o mieri a o práve národov na sebaurčenie. Osvojovanie si leninizmu zohralo významnú úlohu v ďalšom období, keď aj v sociálnodemokratickej strane dochádza k diferenciacii a ku vzniku marxistickej ľavice.

V období revolučného i organizačného rozmachu robotníckeho hnutia zišiel sa 25. decembra 1918 v Lipt. Mikuláši prvý povojnový zjazd slovenskej sociálnodemokratickej strany. Zúčastnilo sa ho 90 delegátov z 36 miest, ktorí zastupovali 13 736 odborové a 12 203 politicky organizovaných členov. Na zjazde neboli zastúpení slovenskí, maďarskí a nemeckí robotníci, organizovaní v hornouhorskej sociálnodemokratickej organizácii, a maďarskí a nemeckí robotníci južného a západného Slovenska.

Namiesto vytýčenia konkrétnych úloh a vypracovania taktiky robotníckej triedy v období revolučného rozmachu zjazd sa uspokojil so slávnostnými vyhláseniami o získanej slobode, ktoré šíрили v masách pracujúcich ilúzie o charaktere nového štátu, o tom, že nová republika sa bude riadiť záujmami robotníckej triedy. Pravicoví vodcovia sociálnej demokracie hľadali cesty spolupráce s predstaviteľmi slovenskej buržoázie na pôde nacionalizmu a odmietali spoluprácu s maďarským a nemeckým proleteriatom na základoch proletárskeho internacionalizmu, čo by bolo zodpovedalo záujmom robotníckej triedy všetkých národov a národností, žijúcich na území ČSR.

Ani celoštátny zjazd Československej sociálnodemokratickej strany v Prahe (27.-30. decembra 1918), na ktorom sa zúčastnilo aj 25 delegátov slovenskej sociálnodemokratickej strany, nedokázal vyvodiť správne poučenia a závery z Októbrovej revolúcie a vyslovil sa za koaličnú politiku, za triednu spoluprácu s buržoáziou. Na zjazde sa uskutočnilo zjed-

² Robotnícke noviny, roč. XV., č. 51/52, 9. decembra 1918.

notenie českých a slovenských robotníkov do jednotnej, čs. sociálnodemokratickej strany, čo malo značný význam pre ďalší vývoj robotníckeho hnutia na Slovensku, pretože mohlo čerpať z bohatých politických i organizačných skúseností českej robotníckej triedy.

Organizačno-politické zjednotenie českého a slovenského proletariátu bolo historickou potrebou, priamou podmienkou k nástupu robotníckej triedy do zápasu o vedenie národa a pre osvojenie si vedeckého socializmu slovenskou robotníckou triedou. Zápornou stránkou zjednotenia bola však okolnosť, že sa uskutečnilo na platforme reformizmu, na platforme ideologie o nevyhnutnosti triednej spolupráce s buržoáziou pri budovaní nového štátu.

Na zakladaní organizácií sociálnodemokratickej strany sa významne podieľali robotníci vracajúci sa domov z frontu a zo zajatia. Počet novozaložených organizácií v rokoch 1919-1920 prudko vzrástol.

Značný organizačný ruch, zakladanie politických a odborových organizácií a veľký vzrast počtu členstva mal popri svojich kladoch (zapájal do hnutia tisíce robotníkov a vytváral predpoklady pre ich politický a ideologický rast) aj svoju negatívnu stránku. Organizačná práca sa chápala často samoučelne, nevidel sa jej revolučný zmysel, čo umožnilo prenikanie masy neproletárskych živlov do hnutia. Tieto doň vnášali svoju maloburžoáznú ideológiu. Ich negatívny vplyv sa prejavoval zosilnením oslobodeneckých a nacionalistických tendencií v radoch českého, slovenského, ale aj u nemeckého a maďarského proletariátu. Tieto okolnosti stali sa brzdou rozvoja hnutia, prekážkou rýchlejšieho ideového rastu proletariátu všetkých národností.

Prestavitelia slovenskej buržoázie podporovali a v niektorých prípadoch priamo organizovali prenikanie maloburžoázných živlov do sociálnodemokratickej strany, pomáhali im zmocniť sa vedenia organizácií a tým zabraňovali robotníckej triede uskutočňovať svoju vlastnú triednu politiku. Tak boli do sociálnodemokratickej strany na Slovensku poslaní napr. dr. I. Dérer a dr. I. Markovič, ktorí sa stali jej čelnými funkcionármi na Slovensku. "Otázku, kto má stáť na čele robotníckej organizácie na Slovensku, považovali sme za prvoradú štátnu nutnosť. Aby tento cieľ bol dosiahnutý, zvolal som svojich referentov na poradu, na ktorej som ich dôtklivo vyzval a prosil, aby niektorí z nich vstúpili do organizácie robotníckej a svojou radou a pomocou chránili záujmy slovenského robotníctva voči komunisticky naladeným organizáciám nielen v Bratislave, ale i na celom Slovensku... Dr. Dérer nerozmýšľal ani chvíľku a poďujal sa s veľkou horlivosťou a vytrvalosťou tejto práce", napísal V. Šrobár.³ Dérer s Markovičom dostali pod svoj vplyv celé vede-

³ Dérerovi k päťdesiatinám, Zborník zostavil J. Jirásek, Bratislava 1934.

nie, ktoré potom v zhode s oficiálnou ideológiou strany spolupracovali s buržoáziou a štátnym aparátom. Podobným žvlom sa podarilo načas ovládnuť aj vedenie niektorých miestnych organizácií.

Mnohí dočasní súbežci vidiac, že sa im nepodarilo dosiahnuť ich osobné ambície, opúšťali robotnícke organizácie. Časť z nich zostala i naďalej v sociálnodemokratickej strane a pridala sa na stranu pravice. Časť, ktorá prešla i do KSČ, kolísala buď na krajnej pravici, alebo sa pripájala k ultraľavičiarom. Väčšina z nich však postupne opustila revolučné hnutie, alebo bola z komunistického strany vyhnaná.

Vedenie bratislavského krajského výkonného výboru sociálnodemokratickej strany sa otvorene prihlásilo k reformistickej politike pravičiarov vnútri čs. socialistického hnutia. Robotnícke noviny už 26. januára 1919 priniesli ohlas, v ktorom sa vyhlasovalo, že zásady a taktika sociálnej demokracie úplne postačila k tomu, aby sa bránili a uskutočnili ideály a záujmy robotníckej triedy: "Naša strana nemá a nechce mať nič spoločného s taktikou ruských bolševikov... Chceme však dojsť k uskutočneniu socialistických zásad po pevnej a spoľahlivej pôde demokracie... kto chce budovať bolševickú stranu, je odporcom sociálnej demokracie." Svoju zradcovskú politiku maskovali vyhláseniami, že sociálna demokracia bojuje za záujmy robotníckej triedy proti buržoázii, že vynakladá úsilie dosiahnuť čo najväčšie výdobytky pre pracujúci ľud a že je za vybudovanie socialistického štátu. Robotnícke noviny však nezabúdali zdôrazňovať, že slovenský ľud si musí uvedomiť, že "jeho potreby sú nielen sociálne, ale aj národné", že po stáročnej národnej porobe je potrebný čas k voľnému vývinu a že "ku komunizmu pristúpi až vtedy, keď k tomu základné podmienky zaručené budú."⁵

Pravicové vedenie sociálnej demokracie sa obávalo revolučných nálad v radoch robotníctva, ktoré stále viac nadobúdalo presvedčenie, že súčasný systém a vláda sa musia zmeniť, a že by bolo najlepšie, keby sa vedenia štátu chopili skutoční predstavitelia robotníckej triedy. "Robotnícke strany sa obávajú, že až prevezmú vládu, s čím počítajú ako s faktom, ktorý musí prísť, nebudú schopní vyhovieť všetkým požiadavkám ľudu..., že pri prevrate, hoci by k nemu došlo aj bez krvipreliačia, nebudú môcť udržať na uzde bolševické prúdy."⁶ Takýto postoj k takej základnej otázke, akou bola otázka moci a prevzatia vlády, odhalil neschopnosť vedúcich síl socialistického hnutia, nepochopenie nutnosti vytýčiť nové úlohy a nové metódy boja robotníckej triedy. Pravičiarci sociálnej demokracie tak v očakávaní rozhodujúcich triednych zápasov

⁵ Robotnícke noviny, roč.XVI. č.6, 24.januára 1919.

⁶ Robotnícke noviny, roč.XVI. č.25, 1.apríla 1919.

⁷ ŠA Brno, B 40/2, č.3083/19.

zrádzali nimi politicky ovplyvňované robotnícke masy a paralyzovali túžby celej robotníckej triedy. Sociálnodemokratická strana demonštrovala, že je len stranou sociálnych reforiem a parlamentného boja, ale nie účinným nástrojom proletariátu na revolučnú premenu kapitalistického zriadenia.

Je paradoxné, ale zároveň charakteristickou črtou, že práve v organizačne i politicky vyspelejšej časti nášho robotníckeho hnutia - v českých krajoch, na ktoré prešla v novom štáte rozhodujúca úloha vo vedení zápasov robotníckej triedy sa prejavy oportunistizmu a reformizmu prejavovali najsilnejšie. Pre vznik a masové rozšírenie oportunistizmu v čs.sociálnodemokratickej strane platí plne Leninova analýza historickosociálnych a gnozeologických koreňov oportunistizmu.

V situácii, kedy revolučné marxistické sily na čele s V.I.Leninom prebojovali v ruskej sociálnej demokracii program revolučnej strategickej orientácie na proletársku revolúciu pod hegemóniou robotníckej triedy a jej revolučnej avantgardy pokračuje v nacionálne rozštiepených organizáciách rakúskej a uhorskej sociálnej demokracie degeneratívny proces narastania revizionizmu a reformizmu. To sa prejavilo negatívne i v čase prvej svetovej vojny, ktorá vyostřila krízovú situáciu kapitalistického spoločenského poriadku i vládnucej buržoázie. Sociálnodemokratická strana v Čechách i na Slovensku vážne podcenila nebezpečenstvo úsilia buržoázie o hegemóniu v národnooslobodzovacom boji. To umožnilo buržoázii ku koncu vojny manipulovať na jednej strane protihabsburským odporom, súčasne však pôsobiť na široké masy nacionalistickými protirevolučnými heslami odmietajúcimi "ruský príklad" a zmocniť sa vedenia národnooslobodzovacieho boja. Oportunistická sociálnodemokratická strana v novom československom štáte nebola v stave stať si na čelo národnooslobodzovacieho hnutia ľudu, vrátiť sa k revolučnému marxistickému programu a viesť boj za jeho realizáciu.

Oportunistické vedenie sociálnodemokratickej strany nedocenilo prínos bolševickej strany a V.I.Lenina do teórie vedeckého komunizmu, najmä jeho vynikajúce teoretické poučky rozvedené v knihe "Čo robiť" (1902), ktoré sa stali základom ideológie bolševickej strany a v práci "Krok vpred, dva kroky nazad" (1904), ktoré sa neskôr stali organizačnými základmi bolševickej strany. Nedokázalo tvorivo aplikovať toto teoretické bohatstvo v našich podmienkach a v praxi výstavby sociálnodemokratickej strany.

Časť triedne najuvedomelejších a ideologicky najvyspelejších robotníkov si už v tomto čase začínala uvedomovať nesprávnosť politiky oportunistického vedenia svojej strany.

V tejto etape vývoja robotníckeho hnutia na Slovensku prevládala živelnosť v triednych bojoch a v dôsledku existencie nacionalistických

tendencií vládla roztrieštenosť robotníckeho hnutia podľa národností. Pozitívnu črtou vývoja robotníckeho hnutia bol veľký organizačný rozmach a početný vzrast sociálnodemokratickej strany a odborových organizácií, zapojenie desaťtisícov priemyselných i poľnohospodárskych robotníkov do politického hnutia, ako aj prvé náznaky vzrastania opozície proti politike oportunistického vedenia strany a prvé kroky k vytváraniu jednoty robotníckej triedy na základoch proletárskeho internacionalizmu.

Z mnohých faktov, ktoré vplývali na revolučné uvedomenie proletariátu, treba uviesť hlavne myšlienky proletárskeho internacionalizmu, ktoré sa stali rozhodujúcimi v dynamickom procese, vedúcom k založeniu KSČ.

Bol to predovšetkým vplyv revolučných událostí susedných krajín. Revolučné udalosti na jar 1919 v Maďarsku zasiahli bezprostredne aj Slovensko. Na východnom a južnom Slovensku sa ujal moci ľud. Vznik Slovenskej republiky ráđ 16. júna 1919 dokumentoval však aj narastajúci rozpor medzi objektívnym postavením pracujúcich vrstiev a stále citelnejším nedostatkom vedúcej, organizujúcej sily - revolučnej strany robotníckej triedy.

Napriek prechodnej depresii, ktorá vznikla medzi pracujúcimi v dôsledku náhleho zániku sovietskej moci, a krátky čas trvajúcemu ochromeniu robotníckeho hnutia, nepodarilo sa buržoázii dosiahnuť väčších úspechov, pretože pracujúci si začínali uvedomovať stále jasnejšie príčiny biedy a hladu, a boli znovu odhodlaní nastúpiť boj za svoje práva, za odstránenie vykorisťovania človeka človekom. Ľud spoznal silu socialistických myšlienok, realizoval ich a získal skúsenosti. Žiadny teror buržoáznych úradov nemohol zlomiť internacionálne zmýšľanie ľudu a zabrániť jeho túžbe po revolučnej premene vykorisťovateľského spoločenského poriadku.

Existencia republiky ráđ na našom území mala značný význam i pre ďalší rozvoj revolučného robotníckeho hnutia. "Politická moc buržoázie na Slovensku nebola tak pevná ako v Čechách, zato však ovela brutálnejšia a do značnej miery eliminovala ľudové pocity národného oslobodenia. Preto vplyv Maďarskej sovietskej republiky bol na Slovensku ovela intenzívnejší ako v Čechách. To je akiste významný moment ideologickej situácie na Slovensku pred založením KSČ. ktorý spolu s 21 podmienkami Komunistickej internacionály urýchlil proces ideového zjednocovania revolučných síl."⁷

⁷ L. H u b e n á k , Vznik a založenie KSČ na západnom Slovensku, SLAVÍN, Bratislava 1969, 80.

Revolučné tradície a skúsenosti z tohto obdobia prispeli k posilneniu ľavice v sociálnodemokratickej strane, k utváraniu internacionálnej jednoty slovenských a maďarských pracujúcich v boji proti spoločnému triadnému nepriateľovi - buržoázii.

Júnovými udalosťami v roku 1919 vrcholila prvá fáza vzostupu po-vojnovkej revolučnej vlny v ČSR. Zánikom Slovenskej republiky ráđ skončila prvá etapa bojov o politický charakter republiky. Boj robotníckej triedy vstúpil do novej etapy.

* * *

Ostré triedne zrážky však pokračovali a jednou z hlavných príčin štrajkov a demonštrácií bolo zlé hospodárske a sociálne postavenie pracujúceho ľudu a protiľudová politika vlády. Priemyselná výroba zaznamenala pokles, vzrastala nezamestnanosť. Pociťoval sa nedostatok potravinových článkov a tovarov dennej potreby. Vzmáhal sa čierny obchod a úžera. Bol veľký nedostatok bytov a neprímerane vysoké nájomné.

Ako odpovedala buržoázia na spravodlivé požiadavky robotníctva? Zostrovaním teroru, zriaďovaním ďalších četníckych staníc a zväčšovaním početných stavov potlačovacieho aparátu.

Vedenie sociálnodemokratickej strany rečami o socializme a socialistickej republike snažilo sa odviešť proletariát od revolučného boja, oslabiť jeho pozornosť a vyvolať ilúzie o tom, že socializmus príde aj bez boja, len treba počkať na vhodný čas. Svojou politikou umožnilo buržoázii upevňovať moc a štátny aparát.

Ale v sociálnodemokratickej strane silneli opozičné revolučné tendencie, dožadujúce sa návratu k revolučnému marxizmu. V decembri 1919 zišla sa samostatná konferencia marxistickej ľavice vedená B. Šmeralom, A. Zápotockým, J. Hybešom a ďalšími, ktorá prehlasuje: "... hlásime návrat k marxizmu a uskutočňovaniu jeho zásad. Avšak nie ako k dogme, ale k metóde. Svetová vojna nás postavila pred nové problémy a nové fakty, celkom odlišné od predvojnových, avšak zodpovedajúce vedeckým odhadom zakladateľov moderného socializmu Marxa a Engelsa. Dosiahli sme národnú a štátnu samostatnosť, ale tento moment spadá dovedna s úplným rozvratom svetového kapitalizmu, so svetovou sociálnou revolúciou, chvíľou prerodu, v ktorej je proletariát povolaný splniť svoju historickú úlohu. Z týchto faktov treba vyvodiť dôsledky, ktoré z nich v zmysle marxistického poňatia úloh robotníckej triedy plynú... Zásada diktatúry proletariátu, ako ju vyslovil Marx, bola súčasnými udalosťami plne potvrdená, a preto ju považujeme za nedotknuteľnú. Diktatúra proletariátu je jedinou mysliteľnou formou dobytia a ovládnutia politickej moci v štáte

v prechodnom období a stáva sa neodvratnou, keď všetky cesty a prostriedky kapitalistickej spoločnosti zlyhali. Dalším postupom revolúcie stane sa diktatúra proletariátu spoločnou a jednotnou zbraňou európskeho socializmu."

Ostré triedne boje, štrajky, demonštrácie v prvých mesiacoch roku 1920 posilnili formujúci sa revolučný smer a vplývali aj na proces diferenciácie v sociálnodemokratickej strane na Slovensku.

Formovanie ľavice išlo však na Slovensku mimo bratislavskej organizácie sociálnodemokratickej strany cez hornouhorskú organizáciu sociálnej demokracie a slovenské odborové orgány proti bratislavskej organizácii ako celku. Reformistickí predáci bratislavského vedenia stále viac vystupovali proti revolučnému marxizmu.

Dôležitou úlohou rodiacej sa marxistickej ľavice bolo vymaniť rozhodujúcu časť proletariátu zo zajatia reformistickej ideológie, získať ju pre revolučný program, prekonať vplyv nacionalizmu a dosiahnuť víťazstvo uskutočnenia myšlienky internacionálnej robotníckej triedy. Táto jednota sa začínala formovať a vytvárať zdola proti vôli vedenia.

Na revolučné uvedomovanie proletariátu a jeho marxistických vodcov mala nepochybne veľký vplyv III. Komunistická internacionála, založená v marci 1919 a sám V.I.Lenin. Všetko myšlienkové bohatstvo materiálov kongresov Kominterny, šírené osobne i tlačou vytváralo predpoklady pre diferenciáciu síl robotníckej triedy a pre formovanie revolučného smeru v sociálnej demokracii.

Ľavica v sociálnodemokratickej strane, ktorá sa v decembri 1919 ustanovuje ako samostatná skupina, marxistická ľavica v sociálnej demokracii kladie si za cieľ, v teórii i praxi československého robotníckeho hnutia obnoviť zásady marxizmu. K jeho ideám sa verejne prihlasuje vo svojom programovom vyhlásení, zdorazňujúc v ňom, že robotnícka trieda musí prevziať politickú moc, aby mohla uskutočniť socializmus, že musí presadzovať internacionálnu spoluprácu proletariátu všetkých národností v republike a viesť revolučný zápas proletariátu.

Triedne boje v prvých mesiacoch roku 1920 sú výrazom nespokojnosti pracujúceho ľudu s ťažkými hospodárskymi a sociálnymi pomerami, protestom proti drahote, úžere a hladu, prejavom odporu proti teroru a prenasledovaniu, prejavom odhodlania bojovať za socialistický štát. V týchto bojoch získal proletariát cenné politické skúsenosti, dospel k záveru o nutnosti rozchodu s buržoáznou vládou, začal sa zbavovať nacionalistických a reformistických iluzií a poznávať pravú tvár pravicovo-oportunistických vodcov sociálnej demokracie a dožadoval sa splnenia sľubov o socializme. Tieto skúsenosti významne ovplyvnili aj vzrast ľavice v sociálnodemokratickej strane a prechod robotníctva na pozície politiky III.internacionály, čo sa výrazne odrazilo na výsledkoch par-

lamentných volieb v apríli 1920, v ktorých dosiahla sociálnodemokratická strana prenikavý úspech.

Pracujúci ľud hlasovaním pre sociálnodemokratickú stranu odsúdil kapitalistické zriadenie a manifestoval odhodlanie vybudovať socialistickú republiku po vzore sovietskeho Ruska. Právo ľudu o volebnom úspechu sociálnej demokracie pod titulom "Pozdravené buď, rudé Slovensko", píše, že slovenský ľud, ktorý po prvý raz mohol prejaviť svoju vôľu, prehovoril za socializmus.

Na Slovensku hlasovalo 18.apríla pre Československú sociálnodemokratickú stranu 510 341 voličov a pre maďarsko-nemeckú sociálnodemokratickú stranu, ktorá kandidovala samostatne vo volebnom obvode Nové Zámky 108 546 voličov.

Prenikavý úspech dosiahla sociálnodemokratická strana i vo voľbách do senátu 25.apríla 1920 a stala sa najsilnejšou politickou stranou v republike.⁸

Po víťazných voľbách ľud očakával, že sociálnodemokratická strana splní svoje predvolebné sľuby. Podmienky k tomu boli. Vedúci činiteľ sociálnodemokratickej strany V.Tusar stal sa ministerským predsedom a dr.I.Dérer ministrom s plnou mocou pre správu Slovenska.

Po víťazných voľbách vládla v sociálnodemokratickej strane atmosféra nadšenia z víťazstva. Toto ovzdušie, posilňované ešte sľubmi, že sa uskutočnia dôležité reformy, zdržiavalo na určitý čas uvedomovací proces robotníckej triedy. Pracujúci ľud sa však postupne presviedčal o skutočnej podstate politiky vlády a trval na tom, aby sa predvolebné sľuby plnili. Časopis Hlas ľudu, vyjadrujúc nespokojnosť širokých mas členstva sociálnodemokratickej strany s novou vládou "s týmto starým šimlom s novými podkovami", poukazoval na to, že koalíčná vláda je neschopná života, že najdôležitejšie kreslá obsadili veľkoagrárnici a kapitalisti a že ak sa jej zloženie nezmení, "tak príštípkárska politika našej strany vykonala majsterštük, za ktorý by sa nemusel ani Kramář hanbiť, keby on zostavoval vládu".⁹

Spokojná mohla byť len buržoázia, ktorej pravicové vedenie pomohlo zachrániť ohrozené pozície. Trenčianske noviny nechtiac odhalili pravú tvár oportunistov v sociálnej demokracii, keď napísali, že ani po voľbách niet príčiny k pesimizmu, pretože "predpokladáme menovite vo vedúcich Československej sociálnej demokracie toľko vlastenectva, že nepodľahnú vplyvu extrémnych živlov svojej strany, nedopustia teror ľavého krídla... Neobávame sa teda žiadneho pokusu o násilný prevrat a ani nevidíme vo víťazstve sociálnej demokracie možnosť a nebezpečie tohoto...

⁸ Čs.statistika, zv.1, Volby, Praha 1922.

⁹ Hlas ľudu, II. č.22, 30.mája 1920.

Netreba se teda rozčulovať, niet príčiny k poplachu alebo malomyselnosti."¹⁰

Víťazstvom sociálnodemokratickej strany vo voľbách sa na podstate republiky nič nezmenilo. Pravicové vedenie sa nemienilo vo vláde spravovať predvolebnými sľubmi. Sociálne postavenie pracujúcich sa následkom stúpania cien životných potrieb, úžery, nedostatku potravín a nezamestnanosti zhoršovalo. Robotníctvo, ktorému dochádzala trpezlivosť, sa dožadovalo nápravy.

Ostré triedne boje vedené spoločne slovenskými, maďarskými a nemeckými robotníkmi, boje na obranu sovietskeho Ruska, proti prenasledovaniu maďarských emigrantov urýchlili ideologické dozrievanie proletariátu, odklon od reformizmu a prechod na pozície III. internacionály. Robotnícke noviny prinášajú články, v ktorých priznávajú, že v strane existujú dva prúdy, snažili sa vplývať na čitateľov a obhajovať politiku triednej spolupráce zdôrazňujúc, že doba nie je zrelá pre "experimenty" a že treba brániť jednotu robotníckej strany. Priznávajú, že na Slovensku sú silné prúdy, volajúce po rýchlejšom tempe socializácie, prúdy, ktoré chcú ísť naľavo a ktoré nie je možno zadržať práve tak ako tok veľkej rieky. Vyzývali preto ku kompromisu, k dohode marxistickej ľavice s pravicovým vedením, aby sa vraj nerozpútal bratovražedný boj a aby sa zachránila jednota strany.

Proces rozkolu sociálnodemokratickej strany už nebolo možné zadržať, vývoj zákonite smeroval k vytvoreniu novej strany, hoci v tomto období ešte marxistická ľavica nebola organizačne ani ideovo pripravená k vytvoreniu strany nového typu. Rozhodujúce však bolo to, že v lete r.1920 sa prevážná časť proletariátu vyslovila za politiku sociálnodemokratickej strany, vedenú v duchu III. internacionály.

K rozchodu s pravicovým vedením strany došlo 19.septembra 1920 na zjazde sociálnej demokracie v Martine. Krajinský výkonný výbor po dohode s pražským ústredím oznámil 11.septembra v Robotníckych novinách odloženie zjazdu na neskorší termín, pretože sa obával, že delegáti odsúdia jeho nesprávnu taktiku a zradcovskú politiku. Všetky župné výkonné výbory (okrem Bratislavskej župy) obrátili sa na krajinskú odborovú radu a žiadali, aby sa zjazd konal v pôvodnom termíne. Správu o konaní zjazdu, podpísanú 14 župnými organizáciami, prinieslo prvé číslo časopisu Pravda chudoby 15.septembra 1920 ako novozaložený tlačový orgán marxistickej ľavice na Slovensku. Napriek krátkemu termínu dostavil sa do Martina nečakane veľký počet delegátov z celého Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny. Po začatí zjazdu pokúsila sa hrstka delegátov na čele

¹⁰ Trenčianske noviny, č.18, 2.mája 1920.

s dr. I. Dérerom rozbiť rokovanie. Nepodarilo sa jej to, a preto 11 delegátov na čele s I. Dérerom opustilo zjazd a malo vlastnú poradu, na ktorej prehlásili, že neuznávajú zjazd za právoplatný. 117 delegátov, zastupujúcich drvivú väčšinu organizovaného proletariátu, po prerokovaní závažných otázok a situácie v sociálnodemokratickej strane prijalo rezolúciu, v ktorej sa hovorí: "Odmietame v prvom rade pomlavy akoby dnešný zjazd sledoval dáke zvláštne ciele okrem cieľa konsolidovať a zjednotiť proletariát na Slovensku do jednotnej bojovej fronty... Zhromaždenie trpko žaluje celej súdružskej verejnosti, že krajinské vedenie strany v Bratislave neslúžilo poctivo a čestne všetkým potrebám hnutia v zemi... Všetky sekcie sa dnes zásadne vyslovujú pre III. internacionálu a zaväzujú sa, že o jej smeroch povedú hneď v organizáciách volné diskusie."¹¹

Zjazd prijal uznesenie o vytvorení dočasného akčného výboru, pozostávajúceho z 10 členov slovenskej a po jednom členovi maďarskej, nemeckej a ukrajinskej národnosti, ktorý by bol najvyšším orgánom strany až do celoštátneho zjazdu.

Rozchod s pravičiarmi na Slovensku bol významnou podporou marxistickej ľavice v celom Československu pred celoštátnym zjazdom, ktorý bol zvolaný na 25.- 28. septembra 1920.

Zjazd sa napriek machináciám pravice zišiel a zúčastnilo sa ho aj 80 delegátov zo Slovenska. Z nich však mandátová komisia pre formálne nedostatky 51 delegátov nepripustila na zjazd. Niektorým ľavicovým delegátom odmietol krajinský výkonný výbor vydať mandáty. Slovenskí delegáti vydali prevolanie, že bratislavský výkonný výbor prestáva byť výkonnou inštitúciou na Slovensku a jeho kompetenciu preberá akčný výbor, ktorý zjazd poveril, aby pôsobil až do zvolania celoslovenského zjazdu. Slovenskí delegáti ostro odsúdili činnosť krajinského výkonného výboru, ktorý nevykonával takmer nič v prospech pracujúceho ľudu a odmietal dokonca prijímať do sociálnodemokratickej strany mnohých revolučných robotníkov, ktorí boli prívržencami politiky Komunistickej internacionály.

Marxistická ľavica vyjadrovala revolučné tendencie zdravých marxistických síl, rozhodnutých vyvodiť príslušné závery z politického bankrotu sociálnej demokracie. Nebola v ľahkej situácii proti presile nacionalistickej a sociálnej demagógie pravičiarskych vodcov sociálnej demokracie. Zostrujúce sa sociálne zápasy, vyvolávajúce stále silnejšie snahy v buržoáznom tábore k protiúderu štátnej moci, postavili pred vodcov ľavice dilemu rozchodu se sociálnodemokratickou praxou.

¹¹ Pravda chudoby, I. roč., č. 2, 23. septembra 1920. Pozri aj L. H u b e n á k , Vznik a založenie KSC na západnom Slovensku, SLAVÍN, Bratislava 1969.

Výkonný výbor Komunistickej internacionály oceňuje v auguste 1920 úsilie ľavice propagovať zásady III.internacionály v radoch sociálnodemokratického robotníctva. V posolstve Exekutívy Komunistickej internacionály z 26.augusta 1920 sa hovorí: "Výkonný výbor očakáva s plnou určitosťou, že tak marxistická ľavica, ako aj komunistické skupiny zjednotia svoje snahy o vytvorenie jednotného komunistického frontu na celom československom území. Z radov čs. hnutia musí v najkratšom čase vyjsť iniciatíva za účelom vytvorenia jednotnej, centralizovanej komunistickej strany zahrňujúcej v sebe revolučné robotníctvo všetkých národností čs.územia". Pravicové vedenie sa však nevzdávalo.

V tomto období prebiehali v organizáciách diskusie o 21 podmienkach Komunistickej internacionály. Župné konferencie v novembri a decembri boli zavŕšením diskusie a na nich bolo definitívne odsúdené reformistické vedenie sociálnej demokracie na Slovensku.

Proces ideovopolitického vyzrievania v sociálnodemokratickej strane bol značne urýchľovaný diskusiou o uzneseniach II.kongresu Komunistickej internacionály, najmä o 21 podmienkach pre vstup do KI, ktoré predstavovali pre vznikajúce marxisticko-leninské strany ideové, politické a organizačné princípy činnosti. Na tejto základni prebiehala konfrontácia sociálnodemokratického oportunizmu, od ktorého sa len postupne a s nemalými ťažkosťami oddeľovali ľavicové opozičné skupiny v radoch sociálnej demokracie. V diskusiach o týchto dokumentoch sa ukázalo, že nemožno podceňovať retardačnú silu sociálnodemokratických metód a návykov, udržiujúcich sa v myslení i politickej praxi formujúcej sa ľavice v lone sociálnodemokratickej strany.

K marxistickej ľavici sa pripojili jednotlivé revolučné prúdy v republike a tak utvorili teoretické i organizačné predpoklady pre postupné formovanie revolučnej strany. Vývoj týmto smerom sa urýchlil najmä po triednom stretnutí proletariátu s buržoáziou v generálnom štrajku v decembri 1920.

Za takejto situácie v revolučnom robotníckom hnutí v Československu dozrievala myšlienka o nevyhnutnosti nielen ideového, ale i organizačného rozchodu s oportunistickou pravicovou sociálnou demokraciou a o potrebe založenia novej strany proletariátu - Komunistickej strany. Zrelú myšlienku o nutnosti založenia komunistickej strany realizoval najskôr proletariát na Slovensku a Zakarpatsku. Stalo sa tak na zjazde revolučného proletariátu Slovenska a Zakarpatskej Ukrajiny v Ľubochni 16.- 17.januára 1921.

Ciele a poslanie zjazdu vyjadril v úvodnom slove Marek Čulen takto: "Celý svet sa na nás pozerá, ako sa slovenský proletariát zachová a aké si určí smernice v dnešnej historickej dobe. Sú doby prevratov, keď sa hlásia robotníci z celého sveta, keď chce robotníctvo uviesť ce-

lý tento svet do poriadku, aby bolo docielené raz tej rovnoprávnosti svetovej, aby sme boli spokojní, aby sa odstránili všetky ťažkosti."¹²

Revolučný proletariát bol si vedomý významu zjazdu a dôležitosti rokovania. "Proletariát Slovenska a Podkarpatskej Rusi bude pojednávať v Ľubochni ako nastúpiť jednotnú cestu v politickom hnutí. Ešte žiadny zjazd nebol taký dôležitý, ba historický, ako bude tento. Proletariát a dedinská chudoba odpútaná od buržoázie a ľzisocialistov berie do rúk rudý prápor, aby sama vydobyla víťazstvo socializmu. Ideme do Ľubochni preto, aby sme previedli úplné zjednotenie robotníctva a dedinskej chudoby!... My, slovenskí robotníci budeme tu vystupovať prvý raz ako historický činiteľ... V Ľubochni rodí sa nové Slovensko - vlasť chudobného ľudu. A odtiaľ po horách, dolinách a rovinách zazneje pieseň revolúcie, ktorá zburcuje státisíce našich bratov, vleje im do krvi a žíl odvahu a tieto státisíce oslobodia naše Slovensko od kapitalistov, úžerníkov, džentrov a vydieračov ľudu."¹³

Ľubochniansky zjazd splnil veľké historické poslanie, keď sa uzniesol zjednotiť bez ohľadu na národnosť členov sociálnodemokratickej strany na Slovensku a Zakarpatskej Ukrajine v jednotnej organizácii.

Delegáti podrobili ostrej kritike politiku pravicových vodcov sociálnodemokratickej strany a ich spoluprácu pri potláčaní robotníckej triedy. V rokovaní k otázke prístupu ku Komunistickej internacionále 148 delegátov, zastupujúcich vyše 241 tisíc členov, jednomyselne prijala rezolúciu, v ktorej vyslovili plný súhlas so zásadami III.internacionály a prehlásili v mene organizovaného robotníctva Slovenska, že "je jeho najvyšším prianím a povinnosťou postaviť sa na stranu všetkeho robotníctva sveta sústredeného v III.internacionále."¹⁴

Prijatie rezolúcie bolo výrazom víťazstva proletárskeho internacionalizmu nad nacionalizmom a oportunizmom II. internacionály a vytvorilo predpoklad pre zjednotenie revolučného proletariátu na Slovensku a Zakarpatskej Ukrajine s proletariátom Čiech a Moravy v jednotnej komunistickej strane, k zjednoteniu revolučných síl v celom štáte. Delegáti žiadali čím skôr utvoriť komunistickú stranu a prijať 21 podmienok pre vstup do Komunistickej internacionály. Na zjazde boli prijaté podmienky k vstupu do III. komunistickej internacionály okrem sedemnásť, riešenie ktorej bolo ponechané celoštátnemu zjazdu. Znamenalo to, že proletariát na Slovensku sa v duchu leninských princípov výstavby strany stavia za jednotnú, celoštátnu komunistickú stranu. Delegáti schválili rezolúciu, ktorá rozhodne protestovala proti vojenskej diktatúre

¹² Prehľad dejín KSČ na Slovensku, Bratislava 1971, 117.

¹³ Pravda chudoby, II.roč., č.2, 13.januára 1921.

¹⁴ Zborník dokumentů, Ohlas Velké říjnové revoluce v Československu, SNPL, Praha 1957, 427.

na Slovensku, obmedzovaní občianskych práv, žiadali zrušenie cenzúry robotníckej tlače a zaručenie občianskych práv a slobod.

Ľubochňa je významným medzníkom vo vývoji proletárskeho hnutia v ČSR, pretože tento zjazd de facto vytvoril podmienky pre vznik robotníckej strany v duchu 21 podmienok Komunistickej internacionály a pre založenie revolučnej strany - Komunistickej strany Československa.

Po zjazde sa organizačne čoraz viac upevňovali pozície marxistickej ľavice, utvárali sa organizácie strany, k čomu prispeli aj delegáti zjazdu, ktorí po návrate informovali členstvo o jeho výsledkoch a záveroch.

Marxistická ľavica začala po konferencii širokú agitačnú kampaň. V jej priebehu dochádzalo postupne v miestnych organizáciách k definitívnemu rozchodu s pravičiarmi a k vytváraní samostatných organizácií na čele s výbormi z predstaviteľov a stúpencov marxistickej ľavice.

Štátny aparát ostro zakročoval proti činiteľom marxistickej ľavice i jej organizáciám.

Československá vláda nadviazala spoluprácu s policajnými orgánmi horthyovského Maďarska a navrhla organizovať prenasledovanie komunistov v medzinárodnom meradle. Vláda prehlásila, že bez ohľadu na to, aký je vzájomný pomer v iných záležitostiach, mali by sa vlády susedných štátov spojiť, aby účinne čelili bolševickému nebezpečeniu. "Naše úrady stoja na tom stanovisku, že táto spoločná obrana proti spoločnému nepriateľovi bude upravená nejakou medzinárodnou komisiou a vláda urobí prípadné kroky, aby k zvolaniu tejto komisie dala podnet."¹⁵ V prvom polroku 1921 došlo i k rokovaniam medzi zástupcami československej vlády a Maďarska. Policajné riaditeľstvo v Bratislave snažilo sa získať zoznamy občanov maďarskej národnosti, ktorí za Maďarskej republiky rád aktívne pôsobili a po jej porážke sa vrátili do Československa.

Prenasledovanie a represálie sa robili na základe príkazu Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovenska, ktoré vo februári 1921 upozornilo podriadené úrady, že v poslednom čase možno pozorovať celkom zreteľne vzrast agitácie komunistov na Slovensku. V osobnom liste ministra dr. E. Štefánikovi, župnému poradcovi v Nitre, sa uvádza, že "komunistické hnutie, ktoré sa šíri aj v našom štáte", núti úrady, aby urobili "isté opatrenia na ochranu integrity štátu a ústavy", a žiada, aby župné úrady venovali všetkým otázkam, súvisiacim s rozvojom komunizmu, obzvláštnu a bedlivú pozornosť, aby ho neustále sledovali a pravidelne týždenné podávali ministerstvu podrobnú správu, "týkajúcu sa výlučne komunizmu".¹⁶

¹⁵ ŠSÚA, PR I. č. 3471, k1.2188.

¹⁶ ŠA Nitra, Žn I. č. 2196.

Po Ľubochňianskom zjazde nasledoval dynamický proces prihlasovania sa jednotlivých zložiek hnutia v Československu k zásadám proletárskeho internacionalizmu. Dovŕšil sa ustavujúcim a zlučovacím zjazdom KSČ.

V dňoch 14.- 16.mája 1921 zišiel sa v Prahe XIV.zjazd Československej sociálnodemokratickej strany robotníckej (ľavice), ktorý sa stal ustanovujúcim zjazdom Komunistickej strany Československa. Zo Slovenska sa na zjazde zúčastnilo 56 delegátov. Tento zjazd, ktorý prijal 21 podmienok pre vstup do Komunistickej internacionály a zmenu názvu strany na Komunistickú stranu Československa, znamená zákonité dovŕšenie jednej etapy vývoja robotníckeho hnutia, etapy, v ktorej nastal definitívny rozchod s reformizmom tak po stránke ideologickej, ako aj organizačnej. "Urobili sme krok, ktorý bude mať v dejinách mimoriadny význam. Zástupcovia českého a slovenského proletariátu, ktorí sa oslobodili z osídíel šovinistickej ideológie, prehlasovali 562 hlasmi proti 7 hlasom vznik Komunistickej strany Československa a bezpodmienečné prijatie 21 bodov"... - napísal Kassai Munkás.¹⁷ V prevolaní akčného výboru pre Slovensko sa hovorí, že to nie je jednoduchá premena mena, ale sveto-dejinná udalosť, lebo ona značí nástup proletariátu Čs.republiky po boku ruského proletariátu a po boku III.internacionály, boj proti buržoázii až k úplnému víťazstvu a k úplnému oslobodeniu proletariátu.

Po ustanovujúcom zjazde KSČ jednou z najdôležitejších úloh revolučného hnutia bolo organizačné upevnenie strany. Úspešné vyriešenie tejto úlohy bolo základným predpokladom pre to, aby mohla strana čeliť sústredenému politickému a ideologickému náporu buržoazie, aby si mohla osvojiť a tvorivo uplatňovať leninizmus, aby mohla prakticky uplatňovať vedúcu úlohu v triednom boji.

Velký význam pre ďalší vývoj robotníckeho hnutia malo zasadanie III.kongresu Komunistickej internacionály (22.6.-12.7.1921). Zišiel sa v čase, keď začala opadávať revolučná vlna, ktorá sa zdvihla pod vplyvom Októbrovej revolúcie. Zmeny v objektívnej situácii vyžiadali si aj zmenu taktiky, čo sa odrazilo aj v uzneseniach kongresu. Bolo vytýčené heslo "k masám" a úloha nahradiť taktiku priameho útoku proti buržoázii taktikou zhromažďovania síl, získavaním širokých mas pracujúcich za politiku strany s perspektívou dlhodobej prípravy revolúcie. Na zasadnutí kongresu bola prijatá do III.komunistickej internacionály aj KSČ, avšak s tou podmienkou, že sa do 3 mesiacov zlúči s ostatnými zložkami komunistickeho hnutia v ČSR. O rokovaní a výsledkoch kongresu informovali organizácie na zhromaždeniach československí delegáti kongresu.

¹⁷ Kassai Munkás, 18.mája 1921.

Zlučovací zjazd sa zišiel v Prahe v dňoch 30.októbra - 4.novembra 1921. Zjazd po referátoch B. Šmerala a K. Kreibicha splnil veľkú úlohu, ustanovil jednotnú medzinárodnú Komunistickú stranu Československa.

Utvorením jednotnej KSČ na zlučovacom zjazde končí sa významná etapa vývoja robotníckeho hnutia poznamenaná vplyvom ideí Veľkej októbrovej socialistickej revolúcie. V tomto období v priebehu štyroch rokov prešlo robotnícke hnutie významný kus cesty vo svojom vývine a v boji s pravicovými vodcami sociálnej demokracie, zbavovalo sa nánosu sociálnodemokratizmu i nacionalizmu, prešlo školou ideologického boja a dospelo k poznaniu, že je nevyhnutné rozísť sa so sociálnodemokratickou stranou a utvorí si stranu nového typu - komunistickú stranu.

Založením KSČ a jej vstupom do III.komunistickej internacionály stala sa naša robotnícka trieda významnou súčasťou veľkej armády medzinárodného robotníckeho hnutia a hrdo sa prihlásila k zásadám proletárskeho internacionalizmu.

Komunistická strana Československa vznikla teda pod bezprostredným vplyvom medzinárodného robotníckeho hnutia, ako jeho organická súčasť. Nebola izolovaná od celosvetového procesu formujúceho sa komunistického hnutia vo svete. KSČ sa nielen v období svojho vzniku, ale vo svojej činnosti za celé uplynulé polstoročie vždy opierala o skúsenosti medzinárodného robotníckeho hnutia, o priamu i nepriamu pomoc Komunistickej internacionály i Komunistickej strany Sovietskeho zväzu. Ale aj sama obohatila medzinárodné robotnícke hnutia svojimi skúsenosťami a pomáhala silám medzinárodnej proletárskej revolúcie vychádzajúc zo zásad proletárskeho internacionalizmu.

* * *

Vznik strany znamená vstup do novej etapy vývoja robotníckeho hnutia v našej vlasti, keď na čelo robotníckej triedy dostáva sa strana, ktorá sa stala predvojom hnutia i nástrojom robotníckej triedy v jej boji proti kapitalizmu a za diktatúru proletariátu. Pod jej vedením dokázala robotnícka trieda nielen rozbúrať kapitalistické zriadenie, ale vo zväzku s roľníctvom a pracujúcou inteligenciou vybudovať v našej vlasti nové spoločenské zriadenie - socializmus.

Všetky historické víťazstvá strany sú spojené s vernosťou marxizmu a leninizmu, s jeho tvorivým uplatňovaním v našich podmienkach a s nezmiernym bojom proti revizionistickým a oportunistickým deformáciám. Odklon od týchto zásad mal vždy za následok ťažkosti a krízy.

Päťdesiatročná cesta strany od jej založenia do súčasných dní nebola ľahká a jednoduchá. Ale strana prekonala všetky prekážky a vedela

sa vyporiadať tak s vnútrostraníckymi problémami, ako aj čeliť prenasledovaniu buržoázneho štátneho aparátu. Sila strany bola v jej spojení s ľuďom, a preto mohla byť jej cesta korunovaná úspechom a víťazstvom.

Súdruh G.Husák na XIV.zjazde KSČ, hodnotiac polstoročnú cestu bojov a práce strany hovorí:

"Právom dnes môžeme vyhlásiť, že strana úspešne splnila a plní dejinnú úlohu, ktorú na seba vzala ako vedúca sila robotníckej triedy a ostatných pracujúcich. Jej päťdesiatročné dejiny, naplnené hrdinským a obetiplným bojom za sociálne a národné oslobodenie, sú dôkazom, že služba robotníckej triede, pracujúcemu ľudu a národom nášho štátu bola, je a zostane pre Komunistickú stranu Československa najvyšším zákonom jej činnosti. Víťazná cesta strany potvrdila aj u nás správnosť a platnosť ideí marxizmu-leninizmu. Je preto živým zdrojom skúseností a poučení pre našu prácu."¹⁰

¹⁰ Správa o činnosti strany a vývoji spoločnosti od XIII-zjazdu KSČ a ďalšie úlohy strany, prednesená na XIV. zjazde KSČ súdruhom G.Husákom, Pravda č.123, 26. mája 1971.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ ЧЕХОСЛОВАКИИ

Ладислав Губенак

Резюме

В статье рассматривается процесс создания, формирования и возникновения Коммунистической партии Чехословакии во время послевоенного революционного периода 1917-1921 гг. Возникновение КПЧ в мае 1921 г. стало важным рубежом в нашей послевоенной национальной истории.

Процесс возникновения партии и развитие рабочего движения проходил в сложных условиях классовой борьбы. В период послевоенного революционного подъема рабочее движение прошло сложный путь формирования своих рядов, путь идейного и организационного роста, процессам дифференциации в социал-демократической партии, процесса преодоления реформизма, оппортунизма и национализма и роста единства пролетариата на основах пролетарского интернационализма.

Процесс раскола в социал-демократической партии привел в декабре 1919 г. к возникновению "марксистской левой", а в сентябре 1920 г. на XIII съезде социал-демократической партии и к расхождению с правым руководством. Коммунистический интернационал поддержал стремления здоровых сил, марксистской левой, в социал-демократической партии. Постепенно создавались теоретические и организационные предпосылки для формирования революционной партии. Развитие в этом направлении ускорило классовое столкновение пролетариата с буржуазией в генеральной забастовке в декабре 1920 г.

Мысль о необходимости основать коммунистическую партию первый привел в жизнь пролетариат в Словакии на съезде в Любохне 16-17 января 1921 г., в марте - немецкие коммунисты; этот процесс завершился 14-16 мая 1921 г. на XIV съезде чехословацкой социал-демократической партии /левой/, который стал учредительным съездом Коммунистической партии Чехословакии.

С возникновением Коммунистической партии Чехословакии в политическую систему буржуазно-демократической Чехословакии вступил новый фактор, политическая партия рабочего класса, которая с момента своего возникновения выступала в качестве единственной последовательно оппозиционной этому режиму силы с классовых, марксистско-ленинских позиций и которая в своей программе провозгласила лозунг революционного преобразования существующего социально-экономического строя, лозунг победы над буржуазией и установление власти рабочего класса.